

**บทละครนอกพิมพ์ทาง
เรื่อง**

พญาพานทอง

**วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
เรียบทเจรจาเป็นภาษากิ่นเหนือ**

จัดทำแสดง

**ณ โรงละครอนแห่งชาติเชียงใหม่
พฤตจิกายน ๒๕๒๘**

ស្ថាប័នអន្តរជាតិ

ប្រទេស

សហព័ន្ធរុស្ស៊ី

ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ និង
ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ

ស្ថាប័ន

ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ និង

ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ

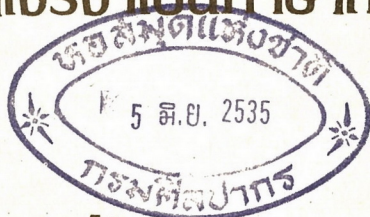
หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
เชียงใหม่

บทละครนอกพันบาท
เรื่อง

พญาพานทอง

วิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่
เรียบทเอร์จาเป็นภาษากันเหนือ

จัดแสดง

ณ โรงละครแห่งชาติเชียงใหม่
พฤศจิกายน ๒๕๒๘

พิมพ์ที่

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ พิจารณาแล้วเห็นสมควรนำละครคอนพันทางเรื่องพญามานอง ซึ่งเป็นเรื่องราวเบื้องต้นของพงศาวดารเมืองน่านและเมืองพะเยา จากหนังสือประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๑๐ กรมศิลปากรสร้างบทใหม่ นำออกแสดงครั้งแรกที่โรงละครคอนศิลปากร เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑ จากนั้นจนถึงบัดนี้เป็นเวลาถึง ๒๗ ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ พิจารณาเห็นว่าละครคอนเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับจังหวัดทางภาคเหนือ โดยเฉพาะเมืองน่านและเมืองพะเยา สมควรจัดแสดงโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ปรับบทเจรจาและสำนวน ให้เป็นสำเนียงชาวเหนือให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะช้อย่อยากในการสร้างบทละครคอนเรื่องนี้ ในครั้งนั้น นาย ทัศนัย อัยโพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากรได้ชี้แจงไว้ในคำนำหน้าถัดไป

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
พฤษภาคม ๒๕๒๘

ห้อง

ท้องถิ่น

๔๙๒.14

เลขหมู่

๑ 555 ๖

หอสมุดแห่งชาติ เชียงใหม่

LOC03784

วันที่รับ

๓๓๕๓ ๐๑๖๖

ตำนาน

เมื่อระหว่างปลายเดือนพฤษภาคมกับต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ข้าพเจ้าได้เดินทางไปโดยรถยนต์ไปสำรวจโบราณวัตถุและโบราณสถานในจังหวัดทางภาคเหนือหลายจังหวัด ก่อนไปก็ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวและตำนานของจังหวัดและโบราณสถานเหล่านั้นจากหนังสือตำนานและพงศาวดารไว้บ้าง และเมื่อไปถึงจังหวัดนั้น ๆ ก็ได้หาโอกาสไปดูโบราณวัตถุสถานและคิดคําดูตอบถามเรียนรู้เรื่องราวเพิ่มเติม จากท่านผู้รู้ในท้องถิ่นนั้น ๆ อีก ครั้นกลับถึงที่พักหาเวลาตรวจดูแผนที่ และอ่านหนังสือเรื่องราวและตำนาน หรือพงศาวดาร ที่รวบรวมติดกระเป๋ามาไปด้วย เมื่อเกิดเป็นปัญหาที่ยกขึ้นเป็นข้อถกเถียงกับท่านที่ร่วมคณะไปด้วยกัน ซึ่งได้ปฏิบัติเป็นธุรกิจประจำวันตลอดเวลาที่เดินทางไปสำรวจโบราณวัตถุสถานในต่างจังหวัด และเมื่อกลับมาแล้ว ถ้าโอกาสอำนวยก็ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปอีก ขณะพักอยู่ที่จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๑ และที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๐ รวมเวลา ๒ วัน ก็ได้ไปชมโบราณวัตถุสถานพร้อมกับคิดคําดูตอบถามเรียนรู้เรื่องราวและศึกษาด้านนา ทั้งของโบราณวัตถุสถานและของจังหวัดด้วย เมื่อได้เห็นหนังสือและได้อ่านเรื่องราววงศ์ประวัติ พงศาวดารเมืองน่าน จากประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๐ หลายครั้งเข้า ก็เกิดข้อคิดเห็นว่า เรื่องราวเบื้องต้นของพงศาวดารเมืองน่าน ตอนกล่าวด้วยราชวงศ์ภูคา ก่อนลงมาถึงเมืองน่านลงในท้องที่อำเภอเมืองน่านปัจจุบัน มีโครงเรื่องพอที่จะนำมาสร้างขึ้นเป็นเรื่องละครคอนรา ให้บรรจู้ไว้ด้วยเพลงดนตรีและบทขับร้องอันไพเราะ ประกอบด้วยการอ้างอิงตามได้ เมื่อกลับมาถึงมืองพระนคร ข้าพเจ้าจึงนำเอาโครงเรื่องและข้อคิดเห็นไปร่วมปรึกษากับหม่อมแก้ว ดินทวงศ์เต็น ผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ ของกรมศิลปากร และนายมนตรี ตรีโมท คีตบดิน เอก ในกรมศิลปากร ซึ่งท่านทั้งสองเห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าจึงมอบให้นายมนตรี ตรีโมท ช่วยคิดแปลงแบ่งโครงเรื่องออกเป็นองก์ให้เหมาะแก่ที่จะสร้างขึ้นเป็นเรื่องละครคอนรา แล้วได้มอบหมายให้ผู้ซึ่งมีนามปรากฏอยู่ในหน้า ๔ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

บางท่านผู้อ่านคงจะใคร่ทราบเรื่องราวเบื้องต้นของราชวงศ์สุทิดา ในเรื่องราชวงศ์ปกรณ
 พงศ์าวดารเมืองน่านบ้าง เพื่อมิให้เสียเวลาไปค้นหาอ่านจากประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๐ จึงขอ
 นำเรื่องย่อเฉพาะตอนที่น่ามาสร้างขึ้นเป็นบทละครพื้นทาง มาดัดแปลงได้เสียในที่นี้ ซึ่งเรื่องมีอยู่ว่า
 พญาภูคา เสด็จราชย์อยู่ในเมืองย่าง และบางทีก็เรียกว่าเมืองภูคา บ้างก็บ่นยังมีหมู่บ้านย้าง คง
 อยู่ใกล้ปากกบ บริเวณคิ๊ดค้อดอยภูคา คำบถคิ๊ดเพชร อำเภอบัว ฉายน่าย่างไหลมาลงแม่น้ำน่าน
 ตรง สบย้าง ในท้องที่อำเภอบัว พญาภูคาได้เด็กมาเลี้ยงไว้เป็นลูก ๒ คน ภายหลัง คนพี่ชื่อ
 ขุนนุ่น ว่าไปครองเมืองจันทบุรี เขาใจว่าผู้แต่งตำนานจะให้หมายถึงเวียงจันทน์ ส่วนคนน้องมีชื่อ
 (ต่อมา) ว่า ขุนฟอง ให้ครองเมืองจันทบุรี คือเมืองบัว ซึ่งมีหมู่บ้านย้างมีอำเภอบัวอยู่ใน
 จังหวัดน่าน ขุนฟอง มีลูกชายคนหนึ่งชื่อว่า เก้าเถื่อน ได้ครองราชย์สืบแทนพ่ออยู่ในจันทบุรี
 ต่อมาพญาภูคา ผู้เป็นปู่ให้มาเชิญพญาเก้าเถื่อนไปครองเมืองย่างหรือเมืองภูคา พญาเก้าเถื่อน
 จึงมอบให้นางคำปิ่นหรือคำป้อผู้เป็นพระชายา ซึ่งคงครรถีอยู่แล้ว อยู่ครองเมืองจันทบุรี พญา
 เก้าเถื่อนเองไปครองเมืองภูคาตามคำเชิญของปู่ ขณะทางพญาคำปิ่นครองจันทบุรีอยู่ทางนั้น พญา
 จำเมืองแห่งเมืองพระเขยยกกองทัพมาตีจันทบุรี นางพญาคำปิ่นกับเด็กหญิงผู้หนึ่งหนีได้ตลอดออก
 จากเมืองไปหลบซ่อนอยู่ในไร่แห่งหนึ่งและประสูติโอรสคนหนึ่งทางวันนั้น บังเอิญฝนซึ่งแฉะมาหลาย
 วันแล้ว ก็ตกลงมาทำใหญ่ พัดพาเอาก้อนหินก้อนผามากองเต็มไปหมด วันต่อมาเจ้าของไร่ซึ่ง
 เคยเป็นพ่อครัวของพญาเก้าเถื่อนอยู่แต่ก่อนมาพบเข้า ก็เชิญไปอยู่ด้วย ครั้นพระกุมารผู้เป็นโอรส
 นางพญาคำปิ่นกับพญาเก้าเถื่อนเจริญวัย ก็ถูกพาตัวไปอยู่กับพญาจำเมือง ๆ ก็โปรดปรานทรง
 รับเลี้ยงไว้เป็นลูกและตั้งชื่อว่า เจ้าขุนใต้ หรือเจ้าขุนใต้ แล้วต่อมาโปรดให้เจ้าขุนใต้ไปกินเมือง
 ปรางค์ พระราชทานนามว่า เจ้าขุนใต้ยศ หรือ เจ้าขุนใต้ยศ ซึ่งอาจเป็น เจ้าขุนไชยยศ ก็ได้
 ส่วนเมืองปรางค์นั้น เวลานี้ยังไม่ทราบว่าจะอยู่แถวไหน และคำอักษรกถา ป.ร. ในสำเนียงเหนือ
 ก็เป็นที่สงสัยกันอยู่ว่าจริงจะเป็นเมืองปาด ถ้าเช่นนั้น คงจะคงอยู่ในท้องที่อำเภอและ ในจังหวัด
 น่านนั่นเอง เพราะในท้องที่ตอนเหนือของอำเภอและ มีคำดาดับปาดและนาปาด จึงเข้าใจว่า
 บางทีจะคงอยู่แถวนี้ก็ได้ แต่ในพงศาวดารเขียนไว้ว่าเมืองปรางค์ ในบทละครนั้นจึงคงได้ตาม
 พงศาวดาร เพราะอาจเป็นแห่งอื่นก็ได้ ส่วนทางเมืองจันทบุรี พญาจำเมืองมอบให้ชายาองค์หนึ่ง

ชื่ออ้ออ้อม ซึ่งมีไอรดชื่อเจ้าอามบ้อมกับพระองค์แล้ว ให้อยู่ครองครอง ภายหลังนางอ้ออ้อม กับพญางำเมืองเกิดเรื่องขัดใจกัน นางอ้ออ้อมจึงให้ไปเชิญเจ้าขุนไธศย์มาวณกร พญางำเมือง ทรงทราบยกกองทัพมาจากเมืองพะเยา มาพบเจ้าอามบ้อมผู้เป็นไอรดของพระองค์ทรงเป็น ทพหน้าของวณกรอยู่ ก็ทรงสังหาร จึงยกทัพกลับ เจ้าขุนไธศย์ ก็ได้อำภิเษกขึ้นครองเมือง วณกร มีพระนามว่า พญาผานอง เรื่องที่นำมาคิดแปลงสร้างชนเป็นบพตะคอนกมเพียงนี้

แต่อาจมีท่านที่สนใจใคร่ศึกษาเปรียบเทียบเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์อยู่บ้าง จึงขอ เล่าเรื่องต่อไปว่า พญาผานองมีไอรด ๖ องค์ แต่จะมีกับนางอ้ออ้อมหรือกับชายอื่นหากกล่าวไว้ใน คำานไม่ ต่อมาไอรดองค์ใหญ่ ชื่อ พญาการเมือง ได้ครองเมืองวณกรสืบมา และได้ร่วม กิดกับพระมหาเถรธรรมบาล พากันลงมาสร้างพระธาตุแช่แห้งขึ้นไว้ ณ ดอยภูเพียงแช่แห้ง ซึ่งนับว่าเป็นบุญชนัยสถานสำคัญของจังหวัดน่านอยู่ในทุกวันนี้ แล้วพญาการเมืองก็ได้อลงมาสร้าง คดเมืองน่านขึ้น ณ บริเวณนั้นด้วย พญาการเมืองมีไอรดครองราชย์สืบมา คือ พญาผากอง ซึ่งเป็นไมตรีกับกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง แห่งกรุงสุโขทัยตอนปลาย ดังมีกล่าวถึงเจ้าพญาผากอง และ ท้าวผากอง ในศิลาจารึกสุโขทัยและในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ส่วนพญางำเมือง แห่งเมืองพะเยา ผู้มบพาทสำคัญอยู่ในระคอนเรื่องพญาผานองนี้ ปรากฏในพงศาวดารโยนกและ คำานบางฉบับว่า เกิดปีจอ พ.ศ. ๑๗๘๑ (จ.ศ. ๖๐๐) ชนครองเมืองพะเยาได้บพญา เมืองม่ง ผู้เป็นพระบิดา เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๑ เวลาหนุ่มพระชนมายุ ๒๐ ปี เป็นพระบิณฑหายกับพ่อ ขุนรามคำแหง แห่งกรุงสุโขทัย และ พญาเม็งราย แห่งแคว้นล้านนา บางคำานว่าเกิดบปีเดียวกับพญาเม็งราย พญางำเมืองครองราชย์อยู่ ๖๐ ปี ถ้าเป็นไปตามนี้ พญางำเมืองก็ครองดิน พระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๑ ต่างเวลากับที่กล่าวไว้ในพงศาวดารเมืองน่าน ว่าพญาผานองขึ้นครอง ราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๕ (จ.ศ. ๖๔๔) จึงอาจเป็นว่า พญาผานองได้ขึ้นครองราชย์ หลังจาก ที่พญางำเมืองสิ้นพระชนม์ไปแล้ว รวม ๔-๕ ปีก็ได้ ข้างในบางคำานบางว่า พญางำเมือง สิ้นพระชนม์ก่อนอายุ ๘๐ ปี จึงควรพิจารณาในทางประวัติศาสตร์คือไป แต่ในการนำเอาเรื่อง ราวมาสร้างชนเป็นตะคอนเรื่องพญาผานองนี้ ได้รวบรัดเหตุการณ์ให้กระชับเข้า เพื่อสะดวก แก่การดำเนินเรื่องทางนาฏกรรม จึงย่อมจะแตกต่างไปจากพงศาวดารอยู่บ้าง แต่ก็เป็นส่วน

พดความและตัวประกอบ ส่วนเหตุการณ์ที่เป็นหลักของเรื่องและตัวละครคนสำคัญ ได้พยายามที่จะดำเนินไปตามพงศาวดารโดยตลอด

ข้อยุ่งยากในการสร้างบทละครเรื่องนี้มีอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งขอเรียนให้ท่านผู้ดูผู้ชมได้ทราบ คือ บทเจรจาของตัวละครคน ถ้าจะสร้างคำเจรจาตามจำนวนและตำแหน่งพูดของชาวเหนือ ก็จะลำบากแก่ผู้แต่งบทและยุ่งยากแก่การฝึกหัดพูดออกคำเนียงของผู้แต่ง ทั้งท่านผู้เองก็จะฟังรู้อยาก แต่จะไม่ใช้คำพูดและคำเนียงแบบไทยชาวเหนือเสียเลย ก็จะขาดรสไพเราะและบรรยากาศที่ควรมีในการดำเนินเรื่องไป ซึ่งเท่ากับขาดสิ่งส่งเสริมรสศิลปะทางนาฏกรรมอย่างจำคัญไปด้วย เมื่อได้ปรึกษาหารือกันแล้ว จึงตกลงแต่เพียงแทรกถ้อยคำและเจรจาเนียงคำเนียงพูดของไทยเหนือไว้บ้าง เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศและรสไพเราะตามที่ท้องเรื่องและถ้ามีคอนไดชัดเจนหรือผิดพลาด ก็หวังว่าจะได้รับอภัยจากท่านผู้ดู ด้วยความเห็นใจ

ในการสร้างนาฏกรรมเรื่องพญายานองขึ้นเป็นผลสำเร็จจนสามารถนำออกเสนอแก่ประชาชนได้นี้ ข้าพเจ้าขอขอบใจผู้แต่งบททุกคนตามที่ปรากฏชื่ออยู่แล้วในหน้า ๘ นั้น กับขอขอบใจบรรดาเจ้าหน้าที่และครูนาฏศิลป์ในกองการสังคีต กรมศิลปากร ที่ได้เอาเป็นธุระและเอาใจใส่ช่วยฝึกสอนศิลปินและนักเรียนนาฏศิลป์จนสามารถออกแสดงได้ ซึ่งเป็นสมบัติศิลป์ที่ติดตัวศิลปินและนักเรียนนาฏศิลป์เหล่านั้นไปในอนาคต และขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างยิ่งแก่นายมนตรี ตราโมท ซึ่งได้เอาเป็นธุระควบคุมการสร้างบท โดยได้ช่วยแก้ไขชัดเจนและแต่งเติมขึ้นใหม่ทั้งบทกลอนและเพลงดนตรีให้เข้ากับท้องเรื่องได้ดียิ่ง เป็นการก่อให้เกิดความไพเราะเป็นอย่างดี, ขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างยิ่งแก่หม่อมแล้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้ซึ่งได้กรุณาอำนวยความสะดวกด้วยตนเอง และยังฝึกหัดจัดทำร่างกายนาฏศิลป์อันงดงาม มอบให้แก่ครูนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร นำไปช่วยฝึกสอนศิลปินและนักเรียนนาฏศิลป์ผู้แสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ทำหน้าที่สร้างขึ้นอย่างงดงามและสอดคล้องประสานกับบทร้องและเพลงดนตรีเป็นอย่างดีนั้น ได้สร้างความรู้สึกให้เกิดแก่ผู้ดูผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง คงจะเห็นได้อยู่แล้วในละครเรื่องนี้, ขอขอบใจเป็นอย่างยิ่งแก่นายโหมด ว่องสวัสดิ์ ผู้ซึ่งสามารถออกแบบและประดิษฐ์สร้างฉากให้เข้ากับท้องเรื่องอย่างมีศิลป์ และเสริมส่งตัวละครคนให้เด่นขึ้นเป็นอันมาก และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งแก่นางชุมศิริ สิทธิพงศ์ ผู้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งได้เอาเป็นธุระติดต่อประสานงานทุกด้านและทุกฝ่ายในการสร้างและจัดแสดงละครเรื่องนี้ ให้สำเร็จเรียบร้อยลงด้วยดีทุกประการ.

อ. ห. อ. ห.

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ปรับบทเจรจาและจำนวน เป็นภาษาถิ่นเหนือ จัดแสดง
ณ โรงละครแห่งชาติเชียงใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๘

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ละตอหัพน์ทาง

เรื่อง

พญาพานทอง

องค์ที่ ๑ เสียเมือง

ฉาก : ในพระราชฐาน เมืองวรรณคร

องค์ที่ ๒ ศุภนิมิตร

ฉาก : กระโจมร้าง กลางไร่

องค์ที่ ๓ เจริญวัย

ฉาก : บ้านชาวไร่ ใกล้วรรณคร

องค์ที่ ๔ รักสามเส้า

ฉาก : สวนดอกไม้ ในวรรณคร

องค์ที่ ๕ ศีกรักศึกรบ

ตอน ๑ จากรัก

ฉาก : ดำหนักฝ้ายใน เมืองวรรณคร

ตอน ๒ เตรียมรบ

ฉาก : สวนหลวง

องค์ที่ ๖ รักเก่าคืนชีพ

ฉาก : ชายทุ่งหนองเรียง เมืองวรรณคร

ละครอนพันทาว

เรื่อง

พญาผานอง

เค้าเรื่องจาก

ราชวงษปกรณ์ พงสาวดารเมืองน่าน

รายชื่อผู้แต่งบท

องกัท	๑	เสียดเมือง	ประทีน พวงลำดี
			ศรีอาภรณ์ นาทิพย์
องกัท	๒	ศุภนิมิตร	พนิดา สิทธิวรรณ
องกัท	๓	เจริญวัย	บุษบา เสวตนนทน
องกัท	๔	รักสามเส้า	สุนันท์ บุญเขต
องกัท	๕	ศึกรักนักรบ	เสรี หวังในธรรม
องกัท	๖	รักเก่าคืนชีพ	ประนอม ทองสมบุญ

มนตรี ตราโมท จัดแบ่งองก์และประกอบเพลง

บทละครนอกพันทาง

เรื่อง

พญาผานอง

สมัย : สมมติเวลาที่กล่าวถึงในเรื่องนี้ ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๓๐-๑๙๖๐

สถานที่ : ในท้องที่จังหวัดน่านและจังหวัดเชียงราย ภาคเหนือของประเทศไทย

อังกที่ ๑ เลียเมือง

ฉาก : ในพระราชฐาน เมืองวรนคร

สมมติเป็นเวลากลางคืนเดือนมืด

— มีตำหนักน้อยริมกำแพง ที่หน้าตำหนักมีพระแท่นที่ประทับพักผ่อน —

— มีโคมไฟและกองไฟ ส่องสว่างพอควร —

— มองเห็นท้องฟ้า ประดับด้วยดาวระยิบระยับ —

— ในตอนหลังทำให้เห็นดาวหาง —

— ตัวละครคนนี้ —

— นางพญาคำป็น ผู้ครองเมืองวรนครกับสาวกำยงและนางกำนัล —

— ปี่พาทย์ทำเพลงยวนเคล้า —

เปิดม่าน

ร้องเพลงยวนเคล้า

เหมือน

ครองวรนครธานี

หวนคำนึงคิดถึงพระภรรตา

หวังดูกันอยู่ในครรวัณต์ตรัก

นางพญาคำป็นมารศรี

ชาวบุรีถ้วนหน้าดำมิกัก

ท่านพญาเก่าเกอนผู้ทรงศักดิ์

เกรงว่าจักมิใช่เป็นชายชาญ

พูด

นางพญา เชื้อศรีธวัธถ้าเป็นพระโอรส
จะสร้างบ้านแปงเมืองเรื่องโศพาร

จะเตรียมศึกเตรียมศึกตั้งครุฐาน
หือโอรสเผื่อน่านพารา

เจรจา

คำยวง ทรงแนพระทัยเดียเกิดเจ้า ข้าเจ้าเองก็คาดไว้ว่าจะต้องเป็นพระโอรสแน่
นางพญา ต้องตามฉัน ข้าบ่สบายใจเลย มันตั้งหรณัใจจะได้

คำยวง อย่าทรงคิดนึกเลยเจ้า ทรงแฉ่พื่อนมาตยดักว่า ข้าเจ้าจัดไว้ถวาย เอ้า แม่เหต่าน
ลูกชน

— พวกพื่อนลูกชน ต่างถือมาลัยร้อย —

ร้องเพลงพื่อนดวงดอกไม้

ชมดอกไม้เบ่งบานสดชื่น	ฝูงภมรระว่อนไผ่หา
ดอกไม้กลิ่นจันทน์	ดมพัดพาอำเพยจวร
เกตุกระถินดั่งกลิ่นหอมฟุ้ง	กำจายจรวงระรินเกสร
จันทร์พ้อช่างล่อภมร	ให้หลงเรียวรอนบินว่อนค่อม

— ปี่พาทย์สอด —

โอ้ดอกไม้ได้ไซ้กลิ่น	อวดประทีปที่เด่นสุดหอม
เร้าฤทัยเราให้ไผ่ค่อม	ช่างน่าถนอมจริงเนอ

— ปี่พาทย์รับ —

พวงดอกไม้กลังงามเท่า	พักตร์แม่เจ้าแม่ท้าวคำปิ่น
ดั่งรอยเด็กช่างคิดโฉมดิน	บ่มมตทินทั่วสรรพางค์

— ปี่พาทย์สอด —

กลิ่นดอกไม้กลังไม่ระริน	หอมชุ่มชื่นเท่าคุณพระนาง
ข้าเจ้าภักคิบบมจิดจาง	จนชีวิตดวงวายเนอ

— ปี่พาทย์รับแล้วทำเพลงซุ่ม —

— ทำให้เห็นดาวหางบนท้องฟ้า —

ร้องเพลงทำขวัญลาวแพน

บัดนี้

ดาวคำยวงออกต้นขวัญหาย

เห็นดาวหางถางฟ้าอาภพราย

โหมฉายกวาบทุกทันใด

เจรจา

คำยวง แม่เจ้า ดาวหางชนเจ้า

— ต่างชกกันดุและส่งเสียงแข็งแะ —

นางพญา เอ๊ะ ดาวหาง ข้าเคยได้ยินผู้เฒ่าบอกว่า ดาวหางชนมกจะเป็นดาว นี่จะเกิดเหตุหยงกับอยู่

คำหล้า แม่เจ้าไฟไหม้เจ้า

— เห็นไฟไหม้ ทุกคนต่างเอ็ดอึง ทันใดเสียงกลองตุ้มกร๊วขึ้น —

นางพญา เอ๊ะ เกิดศึกกระนี้ ศักใดรยกมา

— ระหว่างนั้น คำแมน นายทหารตะลึงตะลานเข้ามา —

ขับเสภาลาว

บัดนี้คำแมนนายทหาร

ถนถนทุตแจ้แจ้แดงไ

ด้วยบคนศึกประชิดติดเวียงชัย

รุกดาเข้าในทวารวัง

กำลังให้รบรอก่อด้าน

ขอประทานนางพญาอย่าห่วงหลัง

เรณูเด็กรี้เร็ดดอดแต่ดำพั้ง

พร้อมทั้งแม่ดาวคำยวง

เจรจา

คำแมน เรณูเด็กรี้แม่เจ้า หากขึ้นประทับอยู่ต้องได้รับอันตราย

นางพญา ข้าเป็นบุตรของเวียง มีหน้าที่ป้องกันอันตรายให้อแก่ชาวเมือง เมื่อมีศึกจะหนี จะหนีไป
ผู้เดียวจะได้ได้ คายไปคยกับในนแห่ง
กำยว แม่เจ้า ขอได้ทรงห้วงดูกันน้อยในครรวักพระเจ้า ช่วยพระชนม์ชีพของพระลูกไว้ก่อน
รบแต่จหนเคอะเจ้า

ขับเสภาลาว

ฟังว่า	นางพญาเห็นงามตามข้าหลวง
แค้นวิโยคไศกคัลยคนคันทรวง	สุดาครองจำพรากจากนคร
หึกอารมณ์ข่มหทัยไศดกลา	ตั้งเฝ้านายอยู่หลังระวีงก่อน
เหตยอศุราชหญิงยังอาวรณ์	บังอรจรพลางทางไศก

— ปู่พาทย์ทำเพลงโอด — กระแต แล้วเชิด —

— นางพญาคำบัน กับคำยวงเข้าโรง ดาวหางหายไป —

— แสดงการต่อสู้สักสองสามคู่ คำแมนค้อนพวกผู้หญิงไป แล้วเข้าต่อสู้ —

— คำแมนเข้าโรง พญางำเมืองออก —

ร้องเพลงลาวฟุงดำ

เมื่อนั้น	ท่านพญางำเมืองเรื่องศรี
นำทหารชาญยุทธ์รุดราวี	ยึดได้ธานีคังใจง
ร้องดังไพรพลเรงกันหา	นางพญามิ่งเมืองเรื่องระหง
เหล่าทหารรบค้ำคังจ้านง	มุ่งตรงกันหาเทวี
จับได้คำแมนแค้นกล้า	ดูครว้มาแทบพระแท่นที่
ท่านพญางำเมืองเรื่องฤทธิ	จึงเชยวาทตามไป

เจรจา

จำเมือง บอกข้า แม่นางเห็นหัวของเจ้าไปไหน
คำแมน ข้าบู้ ข้าบหัน
จำเมือง เจ้าจะปลกมีดชากะ
คำแมน ข้าบู้แค่ว่า
จำเมือง เจ้าชู้แน่ ๆ แต่เจ้าบ่บอก ข้ามะหิดชาติแค
คำแมน แม่แน่แล้ว บ่แค่ว่า หมูเข้าชาวอวนครทุกคนข้ามะหิดกับศัตรูของเขาหลาย

ขับเสภาลาว

แดนเคื่อง	ท่านพญาจำเมืองเป็นใหญ่
ร้องดังเห่ถาถาร่วมใจ	จงเขามันไปตงทันท์
ตัวเรานมอานาขึงใหญ่	จะครองเวียงชัยให้สุดสันค
จงป่าวร้องผองประชามาพร้อมกัน	ให้เคารพอกวันทซึ่งตัวเรา

ร้องเพลงลาวดวงเดือนชั้นเดียว

บดิน	เดินบงคมกัมเกล้า
ออกไปดังพลไพร่ไม่ดูเบา	แบ่งเหล่าป่าวร้องทั่วพารา

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวดวงเดือนชั้นเดียวต่อไป —

ปี่คน่าน

— เสนาลงเวทิล้าง ดิเกราะ ติดจำอวด ป่าวร้องชาวเมือง —

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวดวงเดือนชั้นเดียว ท่อน ๒ —

จบองค์ที่ ๑

องค์ที่ ๒ ศุภนิมิตร

ฉาก : กระโจมร้าง กลางไร่

สมมติเป็นเวลาเช้า ห่างจากองค์ที่ ๑ ประมาณ ๔-๕ เดือน

- มีต้นไม้อายุโบราณแสดงถึงความแข็งแรงของพื้นแผ่นดินทั่วไป —
- เห็นหนองน้ำแห้งแล้งจนดินแตกกระแหง —
- ตอนเมื่อแสดงฝนจะตก ทำให้เห็นพระวรรถทรงจรเข้ —
- หัตถ์ขวาทรงอาโศก หัตถ์ซ้ายถือบาศ สติดยเหมือนบุษปศุสัตว์ —
- บันดาลให้ฝนตกน้ำไหลเชี่ยวพัดพาก้อนหินในหนองน้ำมากองอยู่หน้ากระโจม —
- ป้าพาทย์ทำเพลงโธ่ลาวครวญ —

เปิดม่าน

ร้องเพลงโธ่ลาวครวญ

เมื่อนั้น	คำเป็นเขาวงกตเด่นหา
ต้องพลัดพรากจากญาติจากพารา	อยู่เฝ้ากลางไร่ให้อาวรณ์
ครุ่นคิดถึงถึงพระจอมราช	สุดอนาถหมั่นไหม้หทัยถอน
คงจะเป็นเวรกรรมมาตามรอน	ดวงตมรณะอันโธ่โศก

— ป้าพาทย์ทำเพลงโธ่ —

— คำวังอัมภุมารออกจากกระโจม —

— ยืนดูนางพญาคำปันอยู่ครุ่นทั้งก็เข้าเฝ้าทูลเพลงโธ่ —

เจรจา

คำขวง แม่เจ้า อย่าร้องเดี๋ยวใจ ฅวยบ่ทรวงด๋บาย เจ้าน้อยก็จะพดอยได้รับทุกข์ลำบาก
นางพญา ขอบใจคำขวงหลายที่เคื้อนใจ (รับพระกุมารจากคำขวง) โอ เจ้าน้อยของแม่
เป็นกรรมของเจ้าแต่ ๆ ทัตของมารับทุกข์ถึงเพียงนี้ ดูครึกดูครืดของแม่นเอน เมื่อ
ครั้งเจ้าน้อยยังอยู่ในท้องของข้า เจ้าเห็นอหังก์ห้วงจะสร้างบ้านแปลงเมืองหือเจ้าน้อย
แต่พ้อเกิดมาแต่ัว แม่แต่หงัดก้ามมีคุมหัว (ซบหน้าสะอื้นกับลูก)

ขับเสภาลาว

ด้าวคำขวงเห็นพระนางบ่สร้างเคื้อ	จึงคิดตามเจ้ากัถ้าวปดอบมารศรี
อย่ากำถัรคิไค่กัศยพันหัว	พระฅมุดม่องจะหมองนวด
เรื่องร้ายร้ายผ่านไปให้ผ่านถับ	ผวกถบคิดถึงคั้งทวน
ความเคื้อจะเข้มาเก้อกวน	จงโค่วครวญโค่วครองเกิดกัญญา
กับอนึ่งเวदानกัมเหตุ	อาเกทวิปริตผิดหนักหนา
พระจรรณไม่โปรยโรยตงมา	ชารวเหือดแห้งแจ้งไป
แม่เป็นตงนไม่กวน	เราทงนคังตงนชพคณย
พระนางจะกิดอำนประการใด	เว่งตรองไวไวอย่าเน้นนาน

เจรจา

คำขวง หากแม่เจ้ายบคคดียงให้ เจ้าน้อยคองบรอดชีวิต หากบุญญาริการยงมคคละ
นางพญา แม่นจะนินกะ
คำขวง แม่นละเจ้า ทพทงหลายบดินเตามองบหิน จะพงได้กแต่ผ่ตางเทวดา ตองเลี้ยง
ตั้งจจวจากับ หากทวงเมคตาเจ้าน้อย ทงด้ามเฮ่ากักรอดตาย

ร้องเกริ่นลาว

ฟังว่า
เห็นจริงเช่นถ้อยของนางกราญ

นางพญาครองตามท้าวธานี
เขาวมาดย์เลี้ยงตั้งจ้าวจา

— ส่งกุมารให้ค้ายวง —

ร้องลาวเชิญผี

นมเอ๋ยนมเกศ
ท้าวสุวรรณค้ำฟ้า

ไหว้พระอรุณราช
หากโอรสจะยืนชนม์

โปรดเอ๋ยโปรดประทาน
ทรงเมตตาโปรดปราน

โปรดคดให้ฝนถั่ง
โปรดปรายให้ดำราญ

ไหว้เทวดาทุกทิศ

ทั้งเจ้าป่าทุกตำบล

ผู้ประดาทนต์สายฝน

ดำรงรัฐสวัสดิ์

คดบันดาลด้วยฤทธิ์

แก่ช้าน้อยและกุมาร

ตกไหลหลังคังท้อธาร

ได้อาบกินดินทุกขัณฑ์

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวเชิญผีต่อไป —

— นางพญาคำปั่นรำขอฝน —

— มีเสียงฟ้าคะนองและฟ้าแลบแปลบปลาบระหว่างรำ —

— ท้ายเพลง คับไฟหน้าเวที มีแสงไฟส่องเฉพาะนางพญาระหว่างรำ —

— เปิดไฟหลัง เห็นภาพสวรรค์และองค์พระวรุณ —

ร้องเพลงลาวฟุงขาว

เมื่อนั้น	พระวรุณอุทกราชเป็นใหญ่
ประทับเหนือเทพอาสน์อำไพ	ภูในยทอดพระเนตรนางพญา
ร่ายรำชวนาจากสวรรค์	ทรงธรรมโปรดประสาธตังปารรณา
บัดคดน้ำทิพรารว	หลังลงพสุธาทันที

— ปู่พาทยทำเพลงรวี ๓ ลา —

— พระวรุณรำ —

— ฝนตกลงตรงหนองน้ำ คับไฟหลั่ง ภาพสวรรค์หายวับไป —
เบ็ดไฟหน้าเวที

ร้องเพลงลงสรงลาว

เมื่อนั้น	แม่ท้าวคำป็นมารศรี
ครนฝนถึงยงพนปฐพี	เทวี่บงคมเทพไท
แจ้วโอบอุ้มพระราชากุมาร	ตรงต้นนางวารีเย็นใส
สาดค้ำยวงเอนอุ้มกระหมี่ใจ	ข่มน้อยข่มใหญ่ไปมา

— นางพญาคำป็นอาบน้ำให้กุมาร —

เจรจา

คำยวง หันบ่ ข้าเจ้าทุบผิด พระกุมารต้องม้ออิทธิฤทธิ์เหนือกว่าไฟ แม้แต่เทพไท
ยังปรานี ข้างเป็นบุญของเทวด์สุดประมาณ เพียงแต่คำอธิษฐานยังหันผดถึง
ปานนี้

นางพญา หากเจ้าน้อยจะได้วาสนา ก็คงจะพบคนเมตตามาช่วยหื้อสบาย

— ปู่พาทยทำเพลงขุนบรม —

— เฒ่าแก้วเจ้าของไร่ออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงขุนบรม

จะกล้าถึงเฒ่าแก้วมุกใหญ่	เจ้าของไร่หนองโง้งทั้งซ้ายขวา
ชอบดาแดงกำดั่งชาติทา	กายาดีกล้าไปทั้งคน
ช่วยเป็นข้าเฝ้าของเจ้าเมือง	ออกขร้อดขี่เครื่องทุกแห่งหน
นามพญาเฝ้าเฝ้าจอมคน	ครองชนเมืองวรรณกร
เฒ่าแก้วออกจากราชฐาน	จากภูพานมาอยู่ใกล้ถึงร
หักร้างทางพงอยู่ตงคอน	หัดบนอนกลางไร่ไถดำราย

— นางพญาคำปิ่นนั่งหันหลังให้อยู่ตรงหนองน้ำ —

ร้องแอ่วซอ

เดินทางมากดางไพร	พร้อมด้มุนชาวไร่ไถหาญ
กรนถึงหนองน้ำใหญ่	พอถึงแต่ไปก็ได้พบพาน
หญิงใดน้ำใจกล้า	ดั่งดาเข้ามาถึงในถิ่นฐาน
หรือจ๋ามาดีกล้า	ไม่มีเกรงกลัวเราเจ้าของบ้าน
ร้องดังพอกบ่าวไพร่	จงเร่งเข้าไปอย่าไว้ธุวาคัด
คัดหัวให้เรียบเรียบประจาน	ผู้ร้ายใจพาดเป็นโจรเอย

เร็วเหว้ยเร็ว จับฆ่าให้เร็วเถิดเอย

— เฒ่าแก้วพาบ่าวทั้งสองคนขึ้นเวทืบ —

เจรจา

แก้ว

เฮ้ย จับ จับ จับไว้ จับตัวโมยหื้อได้ อย่าปล่อยไปทีเดียวเนอ

— บ่าวทั้ง ๔ ตรงเข้าล้อมจะจับนางพญาคำปิ่น —

— นางพญาคำปิ่นอุ้มกุมารหลบหลีก —

ร้องเพลงลาวลอลคล้าย

บัดนั้น	สาวค่ายวงคว่ำตามกระโจนโผน
บัตตามไฟไปมิให้โดน	ปากตะโกนร้องท้าวว่าไป
ถึงข้าเป็นหญิงบ่บังขาด	ใครหวอดอดอำนาจบาตรใหญ่
รังแกเมื่อยหัวเอาตามใจ	จะพันให้หัวขาดจงคอยดู

— ค่ายวงรำดาบต่อสู้กับไพร่ทั้งสอง —

ขับเสภาลาว

ครานนั้นเฒ่าแก้วให้กังชา	ถอยมายืนมองเขม้นอยู่
ฟังถ้อยค่ายวงโฉมครุ	พิศดูพระนางไม่วางตา
จำได้ว่าองค์มเหสี	ราชันเห็นอเกล่าเกล้ง
จึงร้องตั้งบ่าวไพร่ให้รอร่า	แล้วเข้าไปวันทาเทวี่

เจรจา

แก้ว	สาธุ แม่เห็นหัว	ขอโปรดพระราชทานอภัยโทษข้าน้อย	ข้าน้อยบ่ได้คิดเลยว่า
	แม่เจ้าคือ แม่ท้าวคำป็น		
นางพญา	ท่านคือ เฒ่าแก้ว มหาดเล็ก แม่บ่		
แก้ว	สาธุ แม่บ่แล้วบาทเจ้า	แต่ว่าเพราะเหตุอันหยิ่งแม่เจ้าจึงมาอยู่ในทอ	

ร้องเพลงลานนา ๑

เมื่อนั้น	แม่ท้าวคำป็นโฉมศรี
ต้องกรซันทรวงไค้	แจ้งคิดทุกสิ่งตามจริงไป

— ปี่พาทย์รับเบาท —

พูด

อันองค์เก่าก่อนภักดา
ให้ข้าครองวณครเวียงชัย
จึงมีศักรจุใจ

คนของเราบ้องกันประจัญบาน
ข้าจึงหลบดั้นเขาป่า
เมอมเห่คุณพระดีวาม

ไปครองเวียงภูคาเป็นใหญ่
ข้ามครรมาได้ช้านาน
หักโหมนิเวศน์วงศ์ถาน
ไม่อาจต้านต่อสู้หมู่ไพร่
ประสูติโอรสในไพร่ศรี
อยู่ภูคาราชบุรุษ

เจรจา

แก้ว

อนิจจ อนิจจา บ่นระหกระเหินทุกซ้ามาถึงเพียงนี้ ชาน้อยยังถิ่น้อยว่าในเมืองเกิด
บ้านแตกสาแหรกขาด ขอเชิญแม่เจ้าไปประทับที่บ้านไร่ของชาน้อยเถอะบาทเจ้า

นางพญา

แก้ว

ขอบใจท่านหลาย

เฮ้ย บ่ามัน จงเข้าไปในหมู่บ้านเว่ยๆ บ่าวประกาศหือทักกันว่าแม่เจ้าท้าวพญาคำมื่น
มเหสีเจ้าเห็นหือทักเก่าก่อน เด็ดจมาเยือนพวกเฮา จัดหาถ้อเข้า แถ้วเอาไป
ประดับบัตอกไม้รับมาเว่ยๆ เอะ

— บ่ามันลงเวทล้งแล้วเข้าโรงทางประตูล้าย —

ขับเสภาลาว

นางพญาคำมื่นบันบุรี
ครัดคอบขอบใจไปพลัน
เรานหอนตมบุญคุณ
จะจดจำได้จิตคิดครั้งตรา

แต่นิยนต์ปรตเปรมเกษมสันต์
คุณท่านนให้ถ้อถนคนนา
ทเมคตาการุณแก่ข้า
ไปถ้อว่าช้วนจะบรรดัย

— ปู่พาทยทำเพลงสร้อยลาว —

— หญิงชายชาวไร่ออกเวทล้งพร้อมกับเกวียนประดับดอกไม้ —

เจรจา

แก้ว

เชิญเสด็จแม่เจ้า หมู่เฮาบ่มรดเงินรดคำรับค้อนหือถ่มพระเกียรติ มีแต่ถ้อประดับ
มาดากับดวงใจที่บูชาแม่เจ้า

นางพญา เฝ้าที่ข้ามขี้ในความคิดของท่านและชาวบ้านไร่ไถ่
 แก้ว เชิญเคาะเนอ ดาวคำยวง
 คำยวง ยินดีพ้อเฝ้าหาย

ร้องเพลงสร้อยลาว

เมื่อนั้น

นางพญานารีศรีได้

— พวกชาวไร่ออกเวทที่ลางทางประตูชาว —

ชวนดาวคำยวงผู้ร่วมใจ

ดังพระโอรสให้กัญญา

— นางพญาคำปันและคำยวงลงเวทที่ลางแล้วขึ้นเกวียนใช้คนลาก —

ปีดมาน

ได้ตั้งชนประทับบนเกวียนใหญ่

พวงดอกไม้งดงามรณชนนาสา

ชาวบ้านแห่น้อมต้อมมา

พื่อนรำนำน้าหน้าคตาคไค

— ปิพาทยทำเพลงลาวต่อนก —

— ชายหญิงชาวไร่พื่อนนำหน้าตามหลังเป็นขบวน —

ร้องเพลงลาวต่อนก

ปลาทบปถมใจโคปาน

ต่างชนบานศรัญมย์

ได้ชื่นชมแห่ห้อม

ไม่เฝ้าล้อมนางพญา

— ขบวนเริ่มเดินเข้าโรง —

ผ่านมรรคาอารัญ

อุดมพันรูปปมชาติ

ต้องฟากคานคณม

คางคางดีดต้วย

กถนระรอยหอมมรรณ

ชุ่มชื่นจรงไว้

ปลดโคกวิโยคเคว้า

ตบถันตันทร แถนา

จบองค์ที่ ๒

— ๒๑ —

องค์ที่ ๓ เจริญวัย

จาก : หมู่บ้านชาวไร่ ไกลวรนคร

สมมติเป็นเวลานาน ห่างจากองค์ที่ ๒ ราว ๑๕ - ๑๖ ปี

— ด้านซ้ายของเวทีมีเรือนหลังใหญ่ ซึ่งชาวบ้านช่วยกันสร้างถวายนางพญาคำปัน —

— หน้าเรือนมีแคร่พอนั่งได้หลายคน —

— ด้านขวาเวที เห็นกระท่อมพวกชาวไร่บางหลัง —

— ระหว่างกลางเป็นลานบ้าน กว้างพอเล่นกีฬาหรือซ้อมอาวุธกันได้ —

— ปี่พาทย์ทำเพลงผั่งโขง —

เปิดม่าน

ร้องเพลงผั่งโขง

เมื่อนั้น

เจริญชนม์เคิบใหญ่ในดวงคอน

โอรสแก่เกื้อนอดิศร

ได้ครุส่นเพลงอาวุธสุดดั่งองไว

เจรจา

กุมาร
ผู้
เพื่อน

นี้หมู่เฮา ฝอยยุฮัน ดองมาซ้อมอาวุธกันจกนัยเคื้อะ
หมู่เฮาซ้อมกันเมินแล้ว ฝไม่ตายมีอะหย่อนๆไป แค้เขาเคื้อะ จะได้รบกัน
ใหม่จะไต่ละ จะเขามวยหรือเขาดาบ หรือจะเขากระบี่กระบอง

กุมาร
ผู้
เพื่อน

ดาบจะคักว่จะหน้า
คกตง อีหยักก็เคื้อะ ขำบักถั่วคอก

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวรำดาบ —

— กุมารกับเพื่อนประดาบกัน —

— ขณะนั้นพญาจ่าเมืองและอำมาตย์เสนาออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงลาวกระแซ

เมื่อนั้น	ท่านพญาจำเมืองเป็นใหญ่
พร้อมอำมาตย์เสนาคนใด	จนด่วงเลยเข้าในที่ชุมนุม
ทอดพระเนตรเห็นกุมารศรัณยูดา	ดูทางท่าคดองแค้นแค้นแว่ดูชุม
พลางได้จึ่งเอ่ยอย่างถวิลประชุม	เหล่าเด็กกรุมกันจ้องมองบ่ว่าง

— พญาจำเมืองได้เห็นการประลองฝีมือก็พอพระทัย —

— กุมารหฤศช่อมดาม เข้ามาหาพญาจำเมือง —

พูด

กุมาร	ท่านค้องการตั้งโคขำใครแจ้	จะจัดแจงด่าพัดบั้งขว้าง
จำเมือง	หมู่เข้านหิวกระหายมาตามทาง	เอ็นดูบ้างขอพักด้วยสักครา
กุมาร	เชิญท่าน	พักหน้าบ้านคดายเหนื่อยเมื่อยดังขร้าว
	ขอคือนรวิบุณ์เป็นแขกแปลกหน้ามา	มารดาขว้างขอช่วยเจ้าจน

— นางพญาคำป็นออก —

— กุมารพาแม่มาพบพญาจำเมือง แล้วจัดทานาค้มให้ —

เจรจา

กุมาร	นาค้อมมารดาของข้าเป็นชาวไร่ไ้เอาค้ำยอยู่กับพ่อเฒ่าแก้ว
จำเมือง	(หันไปกระซิบกับเสนา) ละอ่อนนทาทางบ่เดวเลย เขาจะดองพุดเตียบเคียงขอไป เตียบเป็นลูกดูทวี แม่เราจะหอก่อ
เสนา	ดองชิบาทเจ้า

ร้องเพลงไม้คั่ง ๓

ด้วยว่าบุญหนาทำใหรััก	ทรงคักคักคิดคั่งดั่งดาร์
ชะตาต้องปองอยู่ทกุมาร	จังกด้าวชานกับแม่ท้าวนางพญา
เรือนคอกพญาจำเมือง	ด้อยเดียงเป็นท้าวจำหวัด
มัจฉคคคครักกุมาร	อยากพาไปเลี้ยงในเวียงวัง

ขับเสภาลาว

ฟังเรื่อง	ระคายเคืองซ้ำจิตคิดความหลัง
ด้วยแคนเก่าเข้ารุ่มลุ่มประดัง	นางผินหลังเมินหน้าไม้พาทำ

เจรจา

จำเมือง	แม่นางนมบุญหนัก	มีตุกรักงามดั่งนางชายชาตรี	แต่ตัวเขานบมีไอรัด	อยาก
	จะเดียงดูระออนหอมยศปรากฏเกียรติคอง	แม่นางจะชดช้องก่อเจ้า		

ร้องเพลงสาวกระตูก

นางแลดูถูกน้อยให้สร้อยเศร้า	แม่น้อยด้วยเราจะหมองศรี
หากให้ไปอยู่ในบุรี	ถูกคงมีทางสู่กุพารา
จึงหักใจกราบทูตภูเรศ	ที่โปรดเกศเป็นพระคุณขุนเณร
แต่ต้องถามความสมัครกุมาร	แม่น้อยอยากเต็มใจไม่คดครอน

เจรจา

นางพญา	ตุกรัก	มีคนเจ้าเหนือหัวมีพระราชประสงค์จะนำตัวถูกไปอยู่ด้วย	เจ้าอย่าขัดพระ
ราชโองการ			

ร้องเพลงดอกไม้เหนือ

เมื่อนั้น

โอรสเรื่องฤทธอดิศร

โอ้ว่าโอ้ ออกข้าเอช

ได้ฟังคำมารดาว่าอน

แดนห้องทรวงระต้อนถอนอุรา

กัมเฝ้ากราบบาทชนัน

หากขานจำพรากจากเคหา

โอ้ว่าโอ้ แม่เจ้าเอช

ขอแม่ได้ไปอยู่ด้วยลูกยา

พอบบ่อนช้วนาวาธรรมณ

เจรจา

กุมาร

เจ้าเหนือหัว ข้าเจ้าขอนำมารดาไปอยู่โดยจะได้ก่อ

จำเมือง

เอาเดื่อๆ หากเจ้าต้องจะยั้งได้ เขาก็บัด

ร้องเพลงลานนา ๒

เมื่อนั้น

จำเมืองดำเร่เจ้าธรรม

กระหึ่มจิตแย้มสัตว์จรวนชม

ตรัสปรารมภ์กับแม่ท้าวนางพญา

เราขอชานนามโอรส

ให้ปรากฏเกียรติไกรไปทั่วหล้า

ขอเจ้าขุนไต้ไวยัญญา

เตรียมศัวยาศราอย่างร้อ

ร้องเพลงละว้า

บัดนั้น

พวกเด็กด้อมเข้ามาหน้าป้อหลอ

เฝ้าซักถามกุมารมาเคียดคด

ครั้นหนอต้องพรากจากเพื่อนรัก

เมื่อเจ้าไปเคียดด้วยศ

เราก่ห่มศความห้วงหนองหนัก

แดนไปจะไม่พบประดพักคร

ละดาดะดกย่นหน้าพาท

ร้องเพลงลาวเจ้าชู

ภูคังจำเมือง	ข้าต้องไถ่คงด้อยเค็ดอน
เดือนดับเหลียมถึงขร	ภูจริงกวกักหัดถ
คำรัสชวนขุนได้	เชิญอ่อนไทมารดา
ให้ยาตราสู่นคร	ตั้งนิกรอำมาตย์เค้า
ตัดคาม่งมาดเข้า	สู่แคว้นพารา

— ปู่พาทย์ทำเพลงลาวเจ้าชู ตอนมีเจรจาท่าเพลงเบา ๆ —

เจรจา

เพื่อน ๑ ไหน ๆ วันนั้เลยวักจะจากไป หมู่เข้าตามไปส่งกันจะดับ

เพื่อน ๆ หมู่เข้าไปพร้อม ๆ กัน รำคาบกันไปโดยหอดตลอดทาง

— พญาจำเมือง ชุนใส นางพญาคำปัน คำยวงและอำมาตย์ลงเวทีล่าง —

— ปู่พาทย์ทำเพลงลาวรำคาบ —

ปี่ม่าน

— เพื่อนเด็ก ๆ รำคาบตามไปเบื้องหลัง —

จบองค์ที่ ๓

องก์ที่ ๔ รักสามเส้า

ฉาก : สวนดอกไม้ ในวรรณคร

สมมติเป็นเวลาเช้า ห่างจากองก์ที่ ๓ ราว ๑ หรือ ๒ ปี

— มีต้นไม้ใหญ่และมีแท่นหินหรือก้อนศิลาพอที่จะใช้เป็นที่นั่งพักได้ —

เบ็คมาน

— ปู่พาทยทำเพลงลาวรำพึง —

— นางอวิสิมออกทางหลังขวา —

ร้องเพลงลาวรำพึง

เมื่อนั้น

ได้เวลาดนคัหมายขุนไ้มา

โฉมนางอวิสิมเด่นหา

กัญญาเด่นถวิลยงค์

— นางอวิสิมเดินชมดอกไม้พลาจ ร้องเพลงพลาจ —

ร้องเพลงลาวชมดง

วันวันชนกณัฐคณัศคตบ

(สร้อย) รื่นใจเร้า หอมยั่วเย้ายวนฤดี

กรรณิการัแก้วแกมแซมจำปี

อันกัญญาเนกมาตต์สดด้วย

มีค้องไหเอนคั่นปมมาษา

ละของอบบุปผชาติระอาคคีรี

กลั่นมาลี ชันชวีเมื่อเอย

มดดีชาวกดาดคานดา (สร้อย)

กถินระวยรัตนชันนาธา (สร้อย)

ภุมรายังเฝ้าค่อมค่อมคณัศ (สร้อย)

— อวิสิมเดินเก็บดอกไม้ไปพลาจ แสดงท่ากระวนกระวายชะเง้อดูขุนไ้พลาจ —

— ขุนไ้ค่อยๆ ย่องออกจากหลังต้นไม้ เด็ดดอกไม้ดอกหนึ่งส่งให้ —

— นางอวิสิมตกใจ อุทานค่อยๆ พอเห็นว่าเป็นขุนไ้ก็ทำกิริยาถอน —

— เดินไปนั่งที่แท่นหิน ขุนไ้ตามเข้าไปนั่งใกล้ๆ —

ร้องเพลงลาวเจริญศรี

สุดรัก

หรือหน่ายรักจากพดวงชวน
หรือน้อยใจว่าพณมาช้า
พแอบพมพงขบจับถัก

ไยเบือนพักตร์หรือเคียดคิดเคียดฉันท
จึงไม่ผนิผนิหน้ามาพาทำ
จิตพญาจอดจ่อมารศรี
ขวัญพงจครหนักประจักษ์ใจ

ขับเสภาลาว

นวดนางอวลลิ้มได้ฟังว่า
แต่มาหาหญิงแตรวังแก่งทำไป
ที่กล่าวแก่งวันชอบขอใจเหลือ
บคนน้องคองทุกขทบหัว
ว่าพลงรำให้พี่ไรบอก
ท่านำเมืองกวนใจไม่วายวัน
ขบจับให้น้องปรองคองรัก
รับต้นองรองบาทพระภูมิ

กานดาเปรมปรัดจระมีไหน
ค่อนควักผดักไล่ไม่ไยดี
ไม่รู้เช่นนี้จะเชือดมปากฟ
โปรตปรานักคิดด้วยได้ช่วยกัน
เหมือนหนามยอกในอุราแทบอาสัญ
สุดจักผนิผนิมกถุ่มมฤดี
อภิเชกครองคักคิมเห็ด
เป็นสุดที่ปลัดคนพันทรงธรรม

— ปู่พาทย์ทำเพลงโอด —

ร้องเพลงกระแตเล็ก

เจ้าขุนได้ครันเห็นนางมัวหมอง
ปลอบทราญวียให้คลายหายจาบภัย
อันเรือนไรพี่จะไม่คิด
เหมือนปะทะเขาใหญ่ให้เซชวน

กอดประคองเขยคางทางรับขวัญ
อย่าไค่กัศยพักครัน้องจะหมองนวด
แต่จนจิตคับใจให้กำสรวล
ต้องใคร่ครวญคิดแก่นะแก้วดา

— เสี่ยงพญาจำเมืองถามหาอวลลิ้มในโรง —

ขับเสภาลาว

แว่นดำเนียงจอมนิศรีผดด้วงเกิด	ขอตาเจ้าเขยวเรศเด่นหา
พี่จะหลบไปก่อนซ่อนกายา	เพื่อมิให้พระบิดาแดงหทัย
ว่าพลางทางตุ๊กชนจากอาสน์	กระວັกระວาคหลบซ่อนซ่อนซ้ำได้
โฉมอวดีมข่มตระหนกไฉ่ภายใน	ทรมวยแตรวังชมคมมาดา

— ปู่พาทยทำเพลงลาวแพนน้อย —

— ขุนไสหลบเข้าหลบซ้าย พญางำเมืองออกทางหลบขวา —

— นางอวสิมแสรงนงคุดคอกไม้ พอเห็นพญางำเมืองมาใกล้ก็กลัวมาหมอบเฝ้า —

ร้องเพลงลาวแพนน้อย

ครันถึงซังสวนอุทยาน	พระภูบาลเปรมจิตคิดหรรษา
ทอดพระเนตรอวดีมกัญญา	มาว่านทาหมอบเฝ้าทั่วไท
ถ้าเวรรักตุ๊กหักหทัยข่ม	หวังชมเชยชิดพิสมัย
ค่อยขยับจับหัดถ่อรไท	ทรมวยหลบเคียงเบี่ยงอินทรี

ร้องเพลงลาวคำเนนทราย

จำเมือง	พี่แค้นรักนงนุชสุดดวงาท	
อวสิม		แต่ข้าบาทบุญน้อยค้อยคักคัศร์
	เกรงจะขายบาทาผ้าซู้ดี	ชาวบุรี (น้อย) จะคิดฉันทอนินทา
จำเมือง	โอ้วายอดรักเอ๋ย โอ้วายอดรัก	ซำนุดหักหัวใจ
อวสิม	แค่ต้องยับยั้งขังพระทัย	โปรดอย่าชื่นใจเฉยเฉย
จำเมือง	แค้นสุดห้าม สุดปรามรักได้	น้องนางเอ๋ย
	แม่พาดรัก	ข้าจกับริตย์
อวสิม	(เอ๊ะ) ถึงรักฉันท	ก็ยอมบ่ได้เฉยเฉย

ขับเสภาลาว

ฟังทุก
นกรู้ได้ด้วยไฉนปัญญา
จึงควรดีศรีดีพ้อพาพักศรี
หรือจ้อจิดจิดจ้อใจไม่กล้าตกตาย

ท้าวหวนคิดขงแค้นแน่นทวย
คูหรือมันชาวอหังการ
ก็ควรจะใคร่ฆ่าเสียให้หมดม้วย
อย่าเคยเราจะแสร้งแกล้งเจ้าคุณ
เมื่อพวกรักผดักไปให้ห่างรัก
คิดพลางทางตั้งโฉมบังอร

นเรศวรเคืองขัดดีห้า
ทักนาคาแดงเดห์เพทุบาย
ไม่ประจักษ์ใจหรือโฉมฉาย
มันหมายขุนไต้พระดุกยา
เคืองขุนขุนไต้เป็นหนักหนา
อุตสาห์เคยมโนมาเนรคุณ
กขัดด้วยทศไศเคยเกอหนุน
ให้อ้ายขุนไต้กินปราดนคร
กุกจกโคกรมย์ต้มต้มร
บอกใครจรตามขุนไต้ให้เข้ามา

— ปู่พาทย์ทำเพลงใบ้คลั่ง ๔ —

— นางอวิสิมเรียกสาวใช้เข้ามาส่งให้ไปตามขุนไต้ —

— สาวใช้รับคำคลานหายเข้าโรงทางหลืบขวา แล้วนำขุนไต้ออกทางเดิม —

— ขุนไต้ออกมาหนึ่งถวายบังคม —

ร้องเพลงใบ้คลั่ง ๔

เมื่อนั้น
คิดพริ่นประหวัดนิญญาณ

ขุนไต้อดคิดบวรสง่า
บังคมก้มหน้าไม่พาท

ร้องเกริ่นลาว

เมื่อนั้น
เห็นขุนไต้หมอบแทบบาทชู้

ท่านพญาจ่าเมืองเร่องศรี
ภูมิกิ่งแค้นแน่นทวย

แต่ฉันล้มปราชัยตายทัก
บัดนี้เจ้าเคิบโคเจริญวัย
พอจะให้ไปกินปราคนคร
เป็นขุนไต้ยศโรจน์รุ่งเรือง

ถูกรักพ้อย็นค้ำมิไพบ
เป็นหนุ่มใหญ่ควรที่จะครองเมือง
ยกย่องฐานันดรให้ด้อยเดียง
เกียรติกระเดื่องดลทั่วกลา

เจรจา

จำเมือง ขุนไต้ว่าอันหยิ่ง เจ้าพอใจที่พอจะดั่งแต่งห่อเจ้ามีฐานันดรสูงดั่ง เป็นขุนไต้ยศไป
กินเมืองปราช เจ้าจะก้มหน้าอยู่หยิ่ง บอกห่อพอแจ้งใจดีถูกรัก

ร้องเพลงลาวเสียด

เมื่อนั้น
หมอบตบรับดังพระบิดา
จำใจจวับพระบรรหาร
ข้าเดื่องพบตบเนตรเขาวงมิต

ขุนไต้ยศบังคมก้มเกล้า
ฮัดฮัดฮัดฮัดเป็นพันคิด
ด้วยเกรงพระโองการประกาศิต
วันทาคิดไต่กระฮอนผืนจ่านวรจ

เจรจา

ไต้ยศ ถ้าเจ้าเห็นอหิว ข้าน้อยบ่อาจขัดพระบรรหาร เพราะเห็นชัดว่าไปรบปรวามเป็น
ที่สุด ข้าน้อยจะไปกินเมืองปราชตามพระโองการบาทเจ้า
จำเมือง (หัวเราะ) เอออย่างอันก้า จึงจะสมเป็นลูกพ่อ ข้างว่านอนต่อน่ายแค่น้อ เอาเคื้อ
เจ้าคิดจะไปเมื่อใดถูกรัก
ไต้ยศ แล้วแต่เจ้าเห็นอหิวบาทเจ้า
จำเมือง อย่างอันก้าแรงไปเสียจนเคื้อ นกเป็นฉนวนถูกขางามดินก้อยแล้ว พ่อขอห่อพร
เดียดเตย ดูเจ้าจึงไปกินบ้านกินเมืองหรืออยู่เย็นเป็นสุขเคื้อนะ

ร้องเพลงล่องน่านใหญ่

เมื่อนั้น	ขุนไต้ร่มประนมกัมไศกศัลย์
ทวนฮาดยยอดพฐุศุวัน	จิตประหวัดห้วงเจ้าเขาวมายุ
ยิ่งคิดยิ่งสดก่าสัตว์นัก	เมืงพัศตร์เข็ดน้ำคาน่าดังสาร
หักจิตบังคมดาพระภูบาล	ออกจากอุทยานครวได

— ปู่พาทยทำเพลงลาวเฉียง —

— ขุนไสยศลงเวทีลาง อวิสิมแลตาม จำเมืองกระหุ้มในชัยชนะ —

ปีติมาน

ร้องเพลงลาวเฉียง

ไสยศเอ๋ย	แสนก่าสัตว์ไศกศรั	ห้วงนงเยาว์	เจ้าคุณวัน
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกอัญชัน	จำจากพรากกัน	สุดกระเด็นทรวงเอ๋ย	
กรรมไฉนเอ๋ย	ทำให้พรากเด่นหา	หรือพรากนกกา	มาแต่ก่อนกาล
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกพุทธาน	ผลกรรมตามราน	ทรมานใจเอ๋ย	
น้อมไหวเอ๋ย	เทพไทเทวา	โปรดช่วยรักษา	ยอดชั่วทรมาวัย
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกมะไฟ	จงพันมารพาดภัย	ดำรงใจรักเอ๋ย	
เขตรัณท์เอ๋ย	เขตรัณท์วณคร	ถึงชั่วดาด	จิตยังซ่อนคั่นปอง
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกหม่อนทอง	แม้เมื่อไรได้ช้อง	จะถนบมาครองคั่นเอ๋ย	

— ขุนไสยศเข้าโรงทางประตูซ้าย —

จบองค์ที่ ๔

องค์ที่ ๕ คีรติกรรป

ตอน ๑ จาการัก

จาก : ดำหนักฝ่ายใน เมืองวรรณคร

สมมติเป็นเวลากลางวัน ห่างจากองค์ที่ ๔ ราวปีเศษ

- มีแท่นประทับได้ ๒ องค์ อยู่ทางซ้ายเวที และมีพระอยู่ทางด้านขวา —
— ตัวละครนี้มี นางอวิสมิประทับอยู่บนแท่น และนางข้าหลวงเผ้าอยู่พอสมควร —
— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวสมเด็จ —

เปิดม่าน

ร้องเพลงลาวสมเด็จ

โฉมนางอวิสมิเสาวลักษณ์

ดำรงศักดิ์มหัศจรรย์

เกียรติเกริกไกร

เป็นจอมนางใน

วรรณครเอย

มีไอรยภัยกับทรงชัย

เจริญวัยไม่ถึงกึ่งปี

วันฤดี

ชั้นชูชวี

ของแม่น้อย

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวสมเด็จต่อไป —

— พญางำเมืองมีพระพักตร์หม่นหมองเสด็จออกทางพระทวารด้านหลัง —

— พวกนางข้าหลวงหลบเข้าหีบไป —

ร้องเกริ่นลาว

ครนถิงจิงเสด็จจนเห็นอาต่าน

กตรระกองอัครราชมหั

เขื่อนถันทรมรรธยพาที่

มารศรีรียาแห่งแควงวิญญาณ

ด้วยพะครองไปไกลขวัญเจ้า

กลัมพะเยาเวียงวังฟังพว

จำเป็นจำพรากจำจากตา

ไซ้ว่าจะคัดรักให้หกรอน

พูด

เพราะมีชาวบุดู้ดักพระยา
เดี๋ยวจะรู้จะรีบมาทวง

ต้องขอตาขวัญเจ้าจากไปก่อน
กตัญญูนครหอนเนินนาน

ร้องเพลงลาวสมเด็จก่อน ๓

เมื่อนั้น
พั่งดำรัสภูเรศแจ้งเหตุการณ์

ฮอถึมนมอมงก่น่าสังสาร
เขาวมลายไค้กาอาวรณ์

ขับเสภาลาว

อนิจจา
ไฉน ๒ จะด่วนเดี๋ยวจะ
พระโอรสของเรายังเยาว์นัก
เสียดคนไพร่ฟ้าประชาชี
หากจำเป็นพระจะจรเมื่อหอนขด
จงโปรดพินิจนึกครึกครอง

จอมห้าบพิตรอดิศร
กระไรเลยภูรหอนปราณี
ทรงศักดิ์แรมร้างบุรีศรี
จะขาดทักพวงพระโพธิ์ทอง
บ่ทานทักถ่วงไท้ให้ขุนข้อง
ใครจะครองเขตแดนแทนภูมิ

เจรจา

ฮอถึม ไบรตปราน์แกตูก บัญปลุกยังเยาว์นัก บรูจักเคียงดำ อักอาณาประชากร จัก
ฮาวรณ์ถึงไท้ เมื่อน้องไซ้รับเป็นหญิง หอนรู้งงานการ จะบริหารเห็นผิด บ่หาญ
จิตเป็นเจ้า อยู่เคื้อะอยู่ปกแผ้ว อย่าฝ้ายหน่ายหนึ่
จำเมือง บ่แม่นพักหน่าย จังคิดบายเมียงต ใจพินแค้นห้วง แค่ดุดหน่วงเวตา ทาง
พาราพะเยา ว่างกษัตริย์เจ้าอยู่ครอง ผองประชาจำอยู่ ขอโฉมครุอย่าข้อง บ่ควร

ร้องว่าให้ พี่ไต่หมอบท่านแด่น คำแมนช่วยดูแล ดวงตะเพียนซื่อสัตย์ ปฏิบัติ
ราชการมา ครึ่งนางพญาครองราชย์ บัดนี้ขอพลาการวโรกาส พี่จะรีบไปช้า อย่า
ส่งกาเถยเจ้า น้องพี่อย่าโศกเศร้า แม่แน่นแท้ว่า

ขับเสภาลาว

อัครมโหสถ์ขับพระบรรหาร	นงคราญซุ่มซึ้งหมองศรี
สุดท้าวท้าวค้ำขันขลุบคี่	เทวทัตองค์ดังโคก

— ปี่พาทย์ทำเพลงโอดแล้วทำเพลงลาวสวयरวยเบา ๆ —

พูด

อย่าวิตกหมกไหม้ไปเลยน้อง	พักตร์ระหมองเต็มศรีวิไล
เมื่อใดได้ไปตบจะกลับมา	เจ้าโศกพาพันตรอมใจ

ร้องเพลงลาวสวयरวย

ช่วยถอนหมอกด้อมเกลี้ยงเงยไอรด์	ให้ปรากฏยศศักดิ์อันยิ่งใหญ่
ปลอบประโลมโสมมุดตาสุดอาลัย	หฤทัยอันรุ่มเฝ้าจุมพิต

ร้องเพลงลาวเสียดเทียบ

บุรยาครยบยั้งยังพระอุ	พิศดูไอรด์วันทจิต
เจ้าหลดบพรมพศร์ปลั่งคังนิมิต	ชามบ้อมเอ๋ยเคยด้นนิทแนบอุรา
สุดจักเคียงเบี่ยงบ้ายจำผ่ายจาก	พลัดพรากแต่เจ้าเยาว์วันษา
ฉิเคิบใหญ่ได้ประสพพบบิดา	คงแปลกตาบรูจักพักตร์บิทร

เรื่องเกริ่นลาว

ชาดยรักหนักหน่วงทรวงกำสรด ฝันระทมข่มสดครันทดถอน
ธเล็ดจนวนนาฏวาตกร จรจากคำหนักในไคลคลา

— ปู่พาทยทำเพลงด้อยดั่ง —

— จำเมืองแสดงท่าโศกเศร้าลงเวทีลาง —

บิตม่าน

เรื่องเพลงด้อยดั่ง

หวนจิตคิดถึงเจ้า	ยุพเยาว์ยอดกัญญา
พรันพรันหวนผวา	ในอุราแสนอาลัย
ใจพิศตรึก	แต่ต้องจำหัก
จำจิตจำสลัก	พรากรักแรมไกล
เหมือนแตรเร่งแตรร้าง	ทั้งขว้างอรไท
ทอดทิ้งถูกไป	ตั้งไม่ไยดี
ออกพลแสนระทม	ครอมครมพันท้อ
แต่ด้วยหน้าท	ปกบรู๋รียา
ห้วงหลังอย่างไร	ต้องไม่อาทวา
คิดข่มอุรา	หักวิญญาน์คลาไคล

— ปู่พาทยทำเพลงด้อยดั่งต่อไป —

— จำเมืองแสดงท่าหักใจเข้าโรง —

จบตอน •

ตอน ๒ เตรียมรบ

ฉาก : ส่วนหลวง

สมมติเป็นเวลากลางวัน ห่างจากตอน ๑ราว ๑๐ กว่าปี

— มีแท่นสำหรับอัฐิมประทับ และมีที่สำหรับนั่งได้สัก ๒-๓ ที่ —

— ปู่พาทยทำเพลงเชเลเมา —

เปิดม่าน

ร้องเพลงเชเลเมา

บัดนี้

รับตำแหน่งแต่งตั้งจากวงใน

คณิงถึงงำเมืองยังเคื่องขัตติ

รับเจ้าได้ยศหมคมตมทิน

คำแมนข้าเก่าเจ้าขุนได้

ให้เป็นใหญ่ในบรรดาข้าแผ่นดิน

ต้องกำจัตวงศ์ประยูรให้สูญสิ้น

มาเป็นปณปกเกล้าเหล่าประชา

— ปู่พาทยทำเพลงเชเลเมาต่อไป —

— เจ้าอามบ้อมเสด็จออกแต่ลำพังพระองค์ —

ขับเสภาลาว

เจ้าอามบ้อม

เสด็จถึงอุทยานครุฑการดา

อันเพลงดาบท่อนขอกยอนนัถ

แต่จะท่าด่ามาขากกระไร

งามพร้อมเลิศดั่งกษัตริย์คักคังว่า

จึงว่าท่านครุฑวิ

ยังเยี่ยงยกเหล็ดธาดาจำเ

ช่วยสอนให้แม่นยำจำอีกครา

เจรจา

คำแมน บาทเจ้า มีพระประสงค์จะหัดเชิงดาบ ที่ข้าเจ้าได้อ่อนไว้นั้นจะเจ้า

อามบ้อม แม่นแถวท่านครุฑ ที่ท่านสอนไว้นั้น ข้าต้มเดี่ยวหมดแล้ว ช่วยสอนให้อีกใหม่เดี๋ย

คำแมน ได้เจ้า บาทเจ้ามีดาบมาพร้อมแล้ว

อามบ้อม เขามาพร้อมแล้ว ลงมือหัดได้หรือยังละ

คำแมน ลงมือหัดได้แถวเจ้า

รองเกรนลาว

๕-๕
เมื่อนั้น
๖
ชกดาบร่ำวายไปมา

อามบอมเกษมฉันทรรษา
 ททาองอาจบหวาดกถว

— ปัทมยาทาเพลงแสนคำนึงชนเดียว —

๒ ๑ ๘
รองเกรนลาวเร็ว

๖๕
บทพน
เห็นกมารหึงระเรงตมตว
อามบ้อมลถอยรบนมพิทก
หมตกาตมตมชบตตบพต

คำแมนเกิดมจคคคชว
แดรงยวรกประษิตคคคพัน
คาบหนักแซนตากายาถัน
คำแมนหมายพันธ์ให้บรรดัย

— คำแมนเงอดา๕บจะพน๔เจ้าอามบ๑อม คำยวงถลัน๒ออกมาจับขอม๑มอไว้ —

ຈັບເສຖາລາວ

ข้ากอนข้ากอนคำแม่
หากดังหารพระกุมารนไสร

จะห็นห็นพด้นเด่นหาควรไม่
จะพาให้เคอศรอนทงพารา

ເຈຣຈາ

คำแมน คำยวง เจ้ามาทำหยังเพนะ

คำยวง ตกใจระ คำแมน ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗

คำแนะ ข้าว แดวจะมาห้ำมากนขาไวทาหิง ขำคองการหือเจำหนได้กลับมาครองบำน
ครองเมือง ขำจังคดกำจเาอามบัยมรชายาทดเย

คำบวง คำแมน ท่านทำการอุกอะจากไป หากท่านฆ่าเจ้ากุมารตายในสวนนี้ ก็จะต้อง
มีคนดองรู้ แล้วท่านจะมีชีวิตอยู่ได้จะใด ดับศัตรูไปถึงพญาเง้าเมืองท่งพะเยา จรพา
ห่อหมเห่าดิบหายเสียง

คำแมน แต่ชักได้ทำไปแฉวงเพียงน

คำยวง เอาเคอะ เอาจะออกอุบายหือท่านได้หลบหนี ทั้งจะเป็นผลดีในงานของเขา

คำแมน แต่กะคำยวง ไหน ๆ มีอุบายอันหยั่ง เร่งบอกมาเร็ว ๆ เคอะ

ร้องเพลงลาวหัวเรือ

บดินน
จงหลบหนีไปเร่งไคคดดา
รีบไปเข้าเฝ้าเจ้าหล้า
ว่าขุนไต้ผูกจิตคิดขุ่นเคือง

คำยวงจึงบอกอุบายว่า
ยังพะเยาเข้าหาเจ้าเมือง
กล่าวมุสาทูลข่าวราวเรื่อง
วางอุบายยกเยงยกมาตี

เจรจา

คำยวง เอาอ้แหละคำแมน พญาเจ้าเมืองก็จะยกทัพแน่นมาวรนคร ทางเพ็ญหน้าทของเฮาเอง
บดินน พระนางอวิสิมกำลังได้ค้มาขึ้นแถว

ร้องเพลงลาวดวงเดือนขึ้นเดียว ท่อน ๓

บดินน
เป็นการควนจวนควนเคมที่

คำแมนฟังคำมารศรี
รีบหลบหนีออกจากพารา

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวดวงเดือนต่อไป —

— คำแมนหนีเข้าวัง อวิสิมเสด็จออกกับนางกำนัล คำยวงแอบดู —

ร้องเกริ่นลาว

ครนถึงซึ่งทอทยาน
ถ่มดัดขับพนพสุธา

เห็นกุมารามบ้อมเดินหา
นางพญาศกพระทัยเพียงวายนม

— อวิสิมตรงเข้าประคองเจ้าอามบ้อม —

เงรจา

อวสิม ้วย ถูกข้ายตายแด้ ฟูทโซ ถูกแม่เป็นหยังไปกับฮู้ ี่ นางน้อยๆ ช่วยเอาถูกข้ายไป
หอกำเรวๆ เคอะ

— พวกนางข้าหลวงไปตามมหาดเล็กมาอ้อมเจ้าอามบ้อมไป —

— ค่ายวงออกมามากที่ซื่อน —

ขับเสภาลาว

เห็นค้ายวงหญิงแปลกหน้า	นางพญาเพ่งพินิจคิดงน
จึ่งเอนอรรถตรัสถามตามยุบต	เจ้าเป็นคนที่ไหนไยเข้ามา
ค้ายวงน้อมเกล้าตบบังคม	หักอารมณ์มิให้ใจประหม่า
ทูลส่นองเสาวนัยนางพญา	ข้าขอว่าค้ายวงทรมวย
มาจากเมืองปราควราชฐาน	เป็นข้าของภูบาลเจ้าขุนไต้
รับมาวรนครด้วยร้อนใจ	เกรงจะไม่ทนการเจ็บญชา

เงรจา

อวสิม ว่าจะไฉน ค้ายวง เจ้ามาจากเมืองปราคแต่ๆ ก๊ะ

ค้ายวง แด่ๆ บาทเจ้า ข้าเจ้าเป็นนางข้าหลวงคนสนิทของเจ้าขุนไต้ แด่ๆ เจ้า

อวสิม เออๆ เจ้าขุนไต้ทรงดูซัดบายดกะ

ค้ายวง บ่ แหะเจ้า หันหมองอกหมองใจอยู่ทงวถงวน มเหดีกับยอมมเดยเจ้า

อวสิม อิ๊กๆๆ (กระดือรือร้น) เอ เพราะอิหยัง ค้ายวง ถ้าจะหาแม่หญิงที่พอใจจับได้
อินกะ

ค้ายวง บ่ อย่างอันหรอก พ่อเจ้าจะมีเอาเสี้ยเสยแหะเจ้า พ่อเจ้าเคยบอกกับข้าเจ้าว่า
ความรักของพ่อเจ้า ได้มอบหือแม่หญิงคนหนึ่งไปแล้ว คงแต่อยู่วรนครน้แหะ

อวสิม ใครหนอ ค้ายวง

ค้ายวง อือ อี้ๆๆ ก็เจ้าแม่นี้แหะเจ้า

อวสิม อือ ผิดไปก้า ค้ายวง

คำยวง แม่แ้วบาทเจ้า พ่อเจ้าเคยบอกกับข้าเจ้าแต่ๆเจ้า บัดนี้ กำลังคิดเป็นห่วงแม่เจ้า
หนักหนา เพราะพ่อเจ้าได้ข่าวว่าพญางำเมืองจะยกทัพมาตีเมืองนี้

อ้าวสิม อีหยัง คำยวง ก็เมืองนี้เป็นเมืองของท่านพญางำเมืองอยู่แ้วบแม่บะ

คำยวง แต่ๆเจ้า พญางำเมืองจะยกทัพมาตีแต่ๆ ข้าว่าเจตเอาคืนจากแม่เจ้า เอาไป
หื้อแกกมารองคั่นอย ทเกิดกะมเหต้องคใหม่ทพะเยา เขาถ่อกันว่า ฮะโฮย งาม
หนักหนา แ้วบบาทเจ้า

อ้าวสิม ทวานนะแต่กะ คำยวง

คำยวง แ้วบบาทเจ้า พ่อเจ้าซุนได้ทรงเป็นห่วงแม่เจ้าหนักหนา พอซัววักเรงใช้หื้อข้าเจ้า
มาเพ อย เมื่อก่อนข้าเจ้าจะมา ถ้ทรงกระซิบบอกกับข้าเจ้าว่า ยังรียงคิดลงแม่
เจ้าอยู่ทุกททุกน บ่ได้เหต บ่ได้หาย บ่ได้คลายรักเลย ครั้นจะยกทัพมาช่วย
กเกรงครหา

ร้องเพลงลาวเล่นน้ำ

เมื่อนน	ฮอดสิมฟังคำร่ำว่า
ดังไฟร้อนเหล็ดถันตนอุรา	กัญญาณัดละห้อยนอยหทัย

ขับเสภาลาว

อนิจจาจำเมืองเวียงคักคิด	วางรักแ้วมหน่ายซำได้
ดวงเมยให้พะวงหลงฮาดย	ยังจะคิดซำได้บ่ไยดี
เป็นเคราะห์หัดไผ่คัมหมตรัก	จึงประจักษ์เวียงราวชาวบ่ดี
หากทพิไทยาคราถ้งชาน	ชาวบู่จะคองคายออดวายลง

เจรจา

คำยวง แม่เจ้าอย่าให้ไปนักเดยบาทเจ้า ควรคิดหาทางแก้ไขแต่ซำบาทเจ้า
อ้าวสิม จะแก้ไคจะไค คำยวง ซ้ำเป็นแม่หญิง ทุกวันน ก็แต่คำแมนแหละ เขาเฝ้า
ช่วยเหลื่อ

คำขวัญ

คำแม่มน ค่ายมณเฑียรเจ้า แม่เจ้าเสียงดังเดื่อใจแตก ๆ คำแม่มนสั้นแหละเจ้า เป็นใจศึก
ศิวเจ้าคณของพญาเงาเมือง

อวสัณ

ช่วยคิดพองเคอะ คำขวัญ จะทำอะไร เป้าหน้าจนปัญญาแล้ว

ขับเสภาลาว

ไต่พัง

ศิโรราบกราบเบื่องบาทหงส์
พระเมื่อย่าครุฑนกคกพระทัย
ให้รับน้ำพิงดา
ทางนงให้เจ้าอามบ้อม
เข้าดมทบรักษาพระบุรี

คำขวัญตมหัวตึงประดงค์

ทูตองค์อติมานพญา
โปรตอญเชิญเจ้าขุนไต้ผู้แก่งดักดำ
มาปลุกปลุกรักษาช่วยราวี
กากบทัพพร้อมขมนม
เห็นทจจะรอดปลดอภัย

ร้องเพลงล่องน่านเล็ก

เมื่อนน

เห็นเห็นจริงทุกสิ่งไป
จึงว่าคำขวัญเทวี
เจ้าจงรับกตบถถึงยังพารา
มาช่วยบึงก้นวนคร
ครัดได้รจนาเงศจกดาโคด

อวตัมพังแจ้งแถมงไข

ขรไทค์อยส์ร้างโคกกา
เราจะทำตามเจ้าว่า
เชิญไต้ยศึกวิธาทัพชัย
เป็นการรื้อนรับมาอย่าช้าได้
กลับไปปราสาทรัดนา

— ปี่พาทย์ทำเพลงล่องน่านเล็กต่อไป —

ปิดฉาก

— ปี่พาทย์ทำเพลงกราวลาว —

— เจ้าอามบ้อมคุมทัพออกเวทล่อง เจ้าขุนไต้คอยตรวจพล —

จบองค์ที่ ๕

องก์ที่ ๒ รุกเกาศนชัย

ฉาก : ชายทุ่งหนองเรียง เมืองวรรณคร

สมมติเป็นเวลากลางวัน เวลาใกล้เที่ยงกับองก์ที่ ๕ ตอน ๒

— เวทีบนตงทัพพญาจำเมือง มีคำมั่นยืนอยู่ใกล้ๆ —

— ปี่พาทย์ทำเพลงลาวดอย —

ทัพเจ้าอามบ้อมและเจ้าขุนไสยศ ออกประคภูวาผ่านเวทีล่าง แล้วขึ้นเวทีบน —
เปิดม่าน

ร้องเพลงลาวดอย

ครนถึงซึ่งสมรภูมิชัย	แต่เห็นทัพใหญ่อยู่เบื้องหน้า
จึงร้องดังพลไพร่มีไฉ่	รุดหน้ารบรุกบุกประจัญ

— ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด —

— ขุนไสยศดูการรบของเจ้าอามบ้อม ด้วยความเป็นห่วง —

ร้องเกริ่นลาว

เมื่อนั้น	อามบ้อมหน่นน้อยคมด้น
เห็นพดด้วงพ่ายพั่ว	โรมรันไพร่มีชัย
เคืองแค้นควมมาดาโถม	จุโคมทะดงบุกรุกได้
ทัพพะเยาแตกพ่ายกระจายไป	ไม่มีใครต่อต้านทานฤทธิ

เจ้าอามบ้อมขับม้าเข้าไล่พันทหารเมืองพะเยาแตกกระจายรันไปถึงพญาจำเมือง —

เมื่อนั้น	ท่านพญาจำเมืองเรืองศรี
เห็นทหารแตกถ่วงเป็นดังคด	ภูมิจักแค้นแน่นฤทัย
กวัดแกว่งพระแสงดำหริบกร	ราญรอนรุดหน้าเข้ามาใกล้
ขุนไสยศเห็ดอบแดระเงไป	ควมรับอาชานิเษเข้ากันทาง

ເຈຣຈາ

[illegible]

ร้องเพลงลำปางเล็ก

พลงงำร่วดไถ่หน้าว่าคาเฒ่า	สู้กับเราก่อนเกิดอย่าขัดขวาง
แม่น้ำครตอถวชวตจระวายวาง	วิ่งเดินทางถกบนเวก้นคนเขตก้น
เราหงเด็กกษาคเถือ	ขอคอดานกับเขมป่ห่อนพรน
ครูเคยวจระพมอกน	เราจะบนเค้ายกรลงกลางพนา

๖
ฉบับเสภาลาว

จำเมืองเคื่องขุนหิน	ทรงขรรค์แกว่งอาวุธเงอ
น้อยหรือเด็กน้อยพาตา	อดดกล่ามहिมนผู้มีอ
ไม่รู้หรือจำเมืองเลื่องลือยศ	ปรากฏดิบทิศมาคิดดู
จงหองพองชนเป็นพันร	วันนจะหาหันให้บรรดัย
ว่าพลางทางขบพาสชาติ	องอาจแผ่นโผนกระโจนได้
อามบ้อมมัดบึงว่องไ	แกว่งดาวรุกไถรอนราญ

— ปี่พาทย์ทำเพลงพญาเดิน —
— ต่อสู้กันด้วยเพลงดาวบนหลังม้า —

— ครั้นแล้วเจ้าอามบ้อมจึงชวนลงจากหลังม้าต่อสู้กันด้วยดาบสองมือ —

— ถ้าจะมีตกลงก็แทรกตรงนี้ได้ —

— ปู่ชวาท่าเพลงแปลง —

ร้องเพลงลาวเซ่ง

ต้องหาญต้องเหิมจิต	เข้าประชิดพันดู
ภูเรศจำเมือง	แค้นเคืองแค้นดำหัด
บแจ้งชิตว่าถูก	ช ก็ผูกพยาบาท
หวังพิชิตม้วยมรณ	กรแกว่งพระแสงดาบ
แปลบปลาดาวระอาบับ	แล้ว ช ถัดบ้อมแรงไว้
ถ่อได้ให้รุกถ้อม	อามบ้อมไม่รู้ถด
ทะนงตนรุกหักโหม	จูโจมคะนองฤทธิ์
เข้าประชิดเฉยวถด	บัดใจอ่อนแรงลง

— อามบ้อมเซ —

จำเมืองบงเห็นดำ	เจ้าหัด ช รุกได้
อามบ้อมไปทันบ้อง	ช พันต้องดาบหลุด
รุกเข้าจิกเกศา	ช พันต้องดาบหลุด
หวังพันอามบ้อมล้าง	เชือกคัดกราวง้าง
	ช พให้บรรลือ ญาณเนอ

— อวิสิมวิ่งกลาเข้ามาร้อง “ว้าย” ฟุ่บลงประคองเจ้าอามบ้อม —

— ค่ายวงวิ่งถลันตามออกมาประคองอวิสิม —

— พร้อมกันนั้นขุนไสยตโคตบัดดาบในมือพญาเจ้าเมืองกระเด็นไป —

- คำแมนโคตตามออกมาทำทำเป็นจะช่วยและป้องกันขุนไสยศ —
 — พญางำเมืองใช้เท้าจับเจ้าอามบ้อมล้มลงด้วยความโกรธ พอจะเข้าหัว —
 — เห็นนางอวิสิมประคองกอดโอรสก็ซังก —
 — ขุนไสยศเดินไปอีกทางหนึ่ง แล้วนางอวิสิมลุกไปยืนข้างหน้าพญางำเมือง —

ขับเสภาลาว

นางน้อยจิตคิดแค้นพระตำม
 จึ่งตำรังค์ดัดพ้อไปทันใด
 ไม่คิดหรือที่เราต้องแม่ถูก
 ทอดทิ้งไปให้เราเปล่าอุรา
 น้าอามบ้อมโอรสยศยัง
 ข้างเขมให้ควายถากจันกระไร
 เมื่อตัดเราแม่ถูกจนมารบ
 ถึงฆ่าเราบรรดยากไม่ถ่วง

คงถูกคัมหมองไม่มองได้
 ข้างกระไรทำดงไม่สงกา
 พันผูกเฝ้าคอยละห้อยหา
 แล้วกลับมายอแยงเขาเวียงชัย
 หรือพระองค์ยงจะฆ่าพระถูกได้
 นำพระทัยทารุณแต่ในขุนมัว
 เราไม่ขอเกรงพวเป็นผัว
 บ่ยอมควเป็นข้าคนอาชรรม์

- ขณะที่นางอวิสิมดัดพ้อต่อว่าพญางำเมืองอยู่นั้น —
 — เจ้าอามบ้อมลุกขึ้นเดินไปหาขุนไสยศ และคำแมน ทำท่าแปลกใจ —
 — ขุนไสยศทำท่าบอกว่านั่นคือพ้อ —
 — เจ้าอามบ้อมก็หันกลับมามอง และฉะฉานเข้าไปกอดพระบาทพญางำเมืองไว้ —

ร้องเพลงลาวครวญ

จงโปรด
 มรู้เตยว่าพอกข้อวน
 ลูกนกกว่าศัครมาจุใจ
 โปรดประทานโทษาชาณอยน

ยกโทษถูกด้วยอย่าเคียดฉันท
 จึ่งหันทนหยองยวดทำอดคิด
 หักไหมชิงเอาบุรศรี
 ขอดถวายชีวิตของถูกยา

ถูกแก้ว
ชนชีวิตดวงจิตของบิดา
อภัยพ่อเกิดหนอถูกรัก
บุญแด่ท้าวแก้วมรรตย์

แม่นรู่แก้วไหนพ่อจะเข่นฆ่า
พ่อจากตากว้าเจ้าย้งเย่าววย
เงยพักตร์ชนเกิดขยาร้องไห้
ต่างพิโรครวญคร่ำรำไคร้

— ป้าพาทย์ทำเพลงโอด —

— กอดกันร้องไห้ —

เจรจา

ไสยศ

พ่อเจ้า การทูลจากตบมาแยงวณครน ด้วยเห็นว่าเป็นชานของเจ้าพ่อเก่าเกษนและ
พระแม่เจ้าของข้ามาก่อน ข้าเจ้าผู้เป็นบุตรในอุทรควรได้ครอบครอง แถมพ่อเจ้าทง
ขอตั้งมั่นตลอดของให้อยู่เดียวตาย ข้ารายยังยกทัพมาค ขอตั้งมั่นตลอดของเคืองแค้นเป็น
ธรรมดา ข้าเจ้าจึงต้องกรีธาทัพมาช่วยนางผู้เป็นทรก บัดนี้ข้าเจ้าประจักษ์แล้วว่า
เรื่องจะจบลงด้วยดี อินชานข้าเจ้าบัพพะประสงค์ ขอถวายแด่องค์พ่อเจ้าผู้เคย
ชุบเลี้ยงข้าเจ้ามา ตั้งแต่นั้นข้าขอทูลดาแต่บัดนี้
ยังกอน

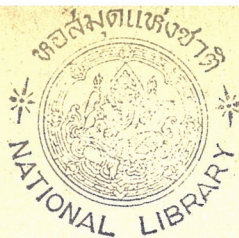
งำเมือง

ขับเสภาลาว

ฟังเรื่อง

เห็นได้ยศถาภักดิ์คิดปราชญ์
เราแย่งเอาเมืองของแม่เรา
จำจะคืนให้กูเราอยู่ครอง
คิดพลทางทางว่าพ่อถูกรัก
พ่อจะขอถาบันถาภักดิ์
แล้วปราถนาล้อมล้อมครุ
ทุกขไศโยครุภัยไม่ว่า

องค์พญาเจ้าเมืองเรืองศรี
ภุมมมณครกครอง
แย่งชิงเอาเมืองมาตั้งครอง
ปลงบัพพะวัตรเหมือนก่อนมา
จึงฝันพดด้วงมาฟังคำพ่อว่า
จึงพิทกษามารดาให้จงดี
จึงอยุ่ร่มเย็นเป็นสุขศรี
เราขอถาบันถาภักดิ์

พดงดำรัดฝากมั่งดังไต้ยศ
ฝากอามบ้อมไวกัวยช่วยคุ้มครอง

จงอดโทษแต่หลังต้นทงผอง
ปกบ้องบุรีรัฐวัฒนา

— ดับไฟตอนหน้าเปิดไฟหลัง —

— ทำให้เห็นภาพฝนตักพัดก้อนหินมากอง —

เราทราบว่คราที่เชอสมภพ
กระแฉ่น้ำแรงจักพิศศิธา

ได้ประสพฝนหลังถึงหนักหนา
ไหลหลาดกามาเนื่องนองกองกลาตไป

— ดับไฟหลัง เปิดไฟหน้า —

ร้องเพลงลำปางใหญ่

เมื่อเชอเป็นจอมนรินทร์ป็นพารา
ว่าพญาผานองก้องเกียรติไกร
ขอทั้งด้ามอยู่คุ้มมีความสุข
ตั้งแต่ว้จเด็กพหุดพนิกร

ขอสมมคิณัญญาให้ยิ่งใหญ่
ครองเวียงชัยปกประชาดภาพร
นิราศทุกขภิกญ์โญสโมสร
คั่นนศรพระเยาเนาจำราญ

— ปี่พาทย์ทำเพลงลำปางใหญ่ต่อไป —

— จำเมืองลาลูกและอัวส้ม อวยพรขุนไสยศแล้วข้าเลื่องดูคำแมนอย่างมีความหมาย —

— ค่อยๆ เคลื่อนทัพกลับ —

— ทั้งสามองค์ถวายบังคมแล้วแลตามจนลับตา —

ปี่ม่าน

จบองค์ที่ ๖

จบเรื่อง

